

VERBINDINGEN TUSSEN VMBO EN MBO

VELE WEGEN NAAR ROME

Dat valt nog niet mee, vinden veel leerlingen als ze op het mbo beginnen. De school verwacht meer zelfstandigheid dan het vmbo. Met doorlopende leerlijnen van vmbo naar mbo, soms doorlopend naar hbo, probeert het onderwijs de overstap te vereenvoudigen.

Welke leerroutes bestaan er van vmbo naar mbo en wat beogen ze?

TEKST TON VAN DEN BORN

FOTOGRAFIE THINKSTOCK EN STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Na vmbo volgt mbo. Leerlingen zitten twee of drie jaar in de reguliere beroepsopleidende leerweg (bol), en voor een aantal bijzondere opleidingen vier jaar. Of ze kiezen voor een beroepsbegeleidende leerweg (bbl) waarvoor ze een dag in de week naar school gaan. Dat is de normale route, maar het is niet de enige route. Er zijn doorlopende leerlijnen opgezet zoals VM2 en het groene lyceum. En de overheid heeft twee nieuwe routes aangekondigd: de vakmanschaps- en de technologieroute. Over die routes gaat het artikel op pagina 30.

VM2 of het groene lyceum zijn onderwijsinhoudelijke verbindingen. Maar groen vmbo en groen mbo werken niet alleen inhoudelijk samen. Sinds begin jaren negentig bestaan immers de aoc's, waarbij groen vmbo en groen mbo onder één bestuur vallen. Soms werken ze op het vlak van personeelsbeleid samen, of organisatorisch-logistiek als dat zo uitkomt. Zorginformatie van vmbo'ers komt als het mbo dat vraagt daar terecht en groene mbo'ers geven voorlichting over hun opleiding op het vmbo.

Het beeld, vooral buiten het groen onderwijs, is dat er op aoc's, waar vmbo en mbo onder één dak zitten, veel verbinding is. Dat valt tegen. Het blijken behoorlijk gescheiden werelden. Groene vmbo-docenten en groene mbo-docenten van eenzelfde aoc zijn soms volslagen onbekenden van elkaar.

Voorsprong

Het VM2-project, de bekendste vmbo-mbo-route, heeft beide onderwijsvormen dicht bij elkaar gebracht, denkt projectleider Ton Balk. "De samenwerking, die tot 2008 minimaal was, is op gang gekomen."

Aan het VM2-experiment doen of deden sinds 2008 ook zo'n 25 vmbo-groenscholen mee. Leerlingen worden van het derde jaar vmbo naar een mbo-diploma op niveau 2 begeleid. Met schrappen van dubbelingen in de leerstof en weglaten van het vmbo-examen kunnen zij dat traject, waarvoor normaal gesproken vier jaar staat, in drie jaar realiseren.

Aoc's zouden een voorsprong hebben, maar, vervolgt Balk, "op een aantal aoc's is de scheiding net zo groot als in overig vmbo en mbo."

VM2 houdt op. De looptijd van het experiment is voorbij, maar er komen nieuwe experimenten, zegt Udo Teunis, Directie Agrokennis van het ministerie van EL&I. De vakmanschapsroute en de technologieroute. VM2 wordt opgenomen in de vakmanschapsroute, maar deze route verbindt de bovenbouw vmbo niet alleen met mbo-2 bol, maar ook met mbo-2 bbl. En anders dan in de VM2 gaat

Voor veel leerlingen werkt de VM2-route, maar het probleem is de groep leerlingen die nog niet goed weet wat te kiezen. Ze switchen, lopen studievertraging op en vallen vaker voortijdig uit

het niet alleen om vmbo in de basisberoepsgerichte leerweg, maar kunnen ook leerlingen in de kaderberoepsgerichte leerweg deelnemen. Ten slotte is het motief niet zozeer uitval beperken, maar ligt het accent op de aantrekkelijkheid van beroepsopleiding. Het vakcollege, een doorlopende leerlijn die in de techniek is ontstaan, heeft de overheid geïnspireerd tot het opzetten van de vakmanschapsroute.

Het beeld is dat er op aoc's, met vmbo en mbo onder één dak, veel verbinding is. Dat valt tegen.

De technologieroute heeft, in tegenstelling tot wat veel mensen denken, geen betrekking op pure techniek. Het gaat om het leiden van vmbo'ers in de gemengde of theoretische leerweg naar mbo-opleidingen die samenhangen met de topsectoren die het ministerie van EL&I onderscheidt. Waaronder Agrofood en Tuinbouw.

Team

VM2 wil voortijdige schooluitval verminderen door de motivatie van leerlingen te verhogen. De route wil leerlingen onder één dak en met één team van zowel vmbo- als mbo-docenten naar een startkwalificatie leiden. Uit tussenrapportages van eco blijkt dat veel vmbo-docen-

Routes van vmbo naar mbo

Normale route

Na vier jaar vmbo (bb, kb, gl of tl) volgt een mbo-opleiding op niveau 2, 3 of 4, bol of bbl.

Leerwerktraject

Sinds 2003 een route binnen de bb van het vmbo voor leerlingen die niet in staat zijn het reguliere programma te volgen, met meer ruimte voor praktijk. Alleen doorstroom mogelijk binnen de sector op niveau 2.

Assistentenopleiding

De AKA-route leidt naar een diploma op mbo-niveau 1. Bedoeld voor leerlingen die grote kans lopen het vmbo-diploma niet te halen. Hier daalt niveau 1 als het ware in in het vmbo.

VM2

Na twee jaar vmbo (onderbouw), kunnen leerlingen (bb'ers) instromen in VM2. Dat levert na drie of vier jaar een startkwalificatie op op niveau 2 (alleen bol). VM2 wordt, mogelijk in 2013, voortgezet in de vakmanschapsroute.

Groene lyceum

In negen jaar vmbo (gl/tl), mbo (niveau 4) en hbo (bachelor). De verdeling en overgang vmbo, mbo en hbo kan uiteenlopen.

Vakmanschapsroute

Vmbo'ers (bb en kb) kunnen in een verwante mbo-opleiding een startkwalificatie halen op niveau 2, zowel bol als bbl.

Technologieroute

Doorlopende leerlijn voor vmbo'ers (gl/tl) naar een mbo-opleiding in een topsectorenrichting.

Praktijkonderwijs

Geen route eigenlijk, want het betreft onderwijs voor leerlingen die geen beroepsonderwijs kunnen volgen. Praktijkonderwijs is meestal eindonderwijs; leerlingen gaan de arbeidsmarkt op.

Vakcollege

Een leerroute van zes jaar vmbo en mbo (niveau 2 of 3) die leerlingen direct opleidt voor de sector (techniek of zorg, niet in groen onderwijs).

ten meer zicht krijgen op wat het mbo doet en hoe bijvoorbeeld de kwalificatiestructuur werkt. Maar niet altijd ontstaat er echt een gezamenlijk team. In dat geval komt de mbo-docent bijvoorbeeld hooguit bij de afronding of de kwalificatie eens kijken.

Er zijn bovendien grote verschillen tussen vmbo'ers, reageert Anneke Westerhuis, programmaleider bij Ecto. Een deel weet heel goed wat ze willen en vindt dat algemene en oriëntatieprogramma's maar afleiden. Voor hen werkt een VM2-traject of een vakschool goed. Maar het grote probleem is de groep leerlingen die nog niet goed weten wat te kiezen. Ze switchen, lopen studievertraging op en vallen vaker voortijdig uit. Zij hebben meer aan loopbaan- en oriëntatieprogramma's dan programma's waarin je al vroeg moet kiezen zoals VM2.

Houvast

"We geloven absoluut in VM2", zegt Sabine Hagemeyer, AOC Oost. Het is niet waarschijnlijk, erkent ze, dat de daling van uitval die nu op het aoc wordt geconstateerd, alleen aan VM2 is toe te schrijven. Maar tegen-

gaan van uitval is voor het aoc zeker een motief om deel te nemen aan VM2. Een ander motief kan zijn dat leerlingen na het vmbo binnen het groen onderwijs en het aoc blijven. Maar op de aan het VM2-experiment deelnemende locaties van AOC Oost (Twello en Enschede) komen vmbo bb-leerlingen niet automatisch in dit traject terecht. "Ze hebben een intakegesprek en alleen wat we de donkergroene leerlingen noemen, gaan door in VM2. Dat zijn de leerlingen die echt naar groen mbo willen." Na het VM2-traject kunnen ze een vervolgopleiding op niveau 3 doen.

"Veiligheid is één voordeel", vervolgt ze. De aanpak om zoveel mogelijk onder één dak en met één team te werken, biedt de basisberoepsleerlingen volgens haar veel houvast. De dubbeling is uit de opleiding gehaald. Een ander voordeel is volgens haar dat de leerling in een VM2-traject leert leren zoals dat in het mbo wordt verwacht.

Tijdwinst – drie jaar in plaats van vier jaar – is volgens Hagemeyer geen hoofddoel. "Het gaat om een goed programma en een goede aansluiting op het mbo." Dat

Verbindingen groen vmbo – groen mbo

zal voor veel leerlingen vier jaar duren. Daar komt bij dat met een jaar verkorting van dit traject veel leerlingen voor bepaalde bpv-opdrachten nog (te) jong zijn.

Voor de toekomst

Hagemeijer erkent dat vmbo en mbo nu beter van elkaar weten wat er gebeurt. “Ze zijn inhoudelijk meer in gesprek gekomen. In het begin was het nog best lastig voor vmbo en mbo om zo intensief samen te werken, maar er werden grote sprongen gemaakt. Ik vind eigenlijk dat iedere school zo zou moeten werken, samenwerken met vervolgopleiding of zich verdiepen in wat er over

‘Je hebt met VM2 en het groene lyceum een route voor de ‘onderkant’ en de ‘bovenkant’ ’

en weer wordt gedaan. Verschillende collega’s zeggen dat dit VM2 of iets soortgelijks het onderwijs is voor de toekomst.” Niet alleen AOC Oost, dat graag verder wil op de weg van doorlopende leerlijnen, maar heel het groen onderwijs is volgens Scilla van Cuijlenborg, AOC Raad, positiever over VM2 dan het overige onderwijs.

Een andere doorlopende leerlijn, het groene lyceum, is anders dan VM2 en vakmanschaps- en technologie-route niet vanuit overheidsbeleid is voortgekomen, maar uit onderwijs zelf. “Je hebt met VM2 en het groene lyceum een route voor de ‘onderkant’ en de ‘bovenkant’”, erkent Hagemeijer.

VM3 en VM4, soortgelijke ideeën die zouden leiden naar een mbo-diploma op niveau 3 of 4, zijn niet veel verder gekomen dan het idee. En nu zijn ze achterhaald door de nieuwe experimenten.

Exclusief

Over de betekenis van de routes van vmbo naar mbo is meer te zeggen. Zo ligt een belemmering voor samenwerking tussen vmbo en mbo in VM2-experimenten volgens Westerhuis niet zozeer bij de afstand tussen de twee onderwijssectoren die ieder een eigen wetgeving hebben. “Belangrijker vind ik het gegeven dat vanuit het perspectief van het mbo vmbo-leerlingen van meerdere vmbo’s kunnen komen, soms wel van twintig tot dertig vmbo-instellingen.” En vanuit het perspectief van het

Samenwerking tussen vmbo en mbo is bedoeld om doorstroming te bevorderen, schooluitval te verminderen en te helpen bij een goede keuze. Met name onderwijsinhoudelijke samenwerking kan deze doelen dienen, maar beide onderwijssoorten kunnen ook op andere manieren baat hebben bij samenwerking.

- > Onderwijsinhoudelijk: VM2, groene lyceum, vakmanschaps- en technologie-route (soms is dan een verkorte leerroute mogelijk);
- > Initiatieven vanuit scholen of aoc’s zoals Pas groen (bij AOC Friesland), Groenstart (Clusius Schagen, vooral voor glastuinbouw en bollenteelt) en Food (Groene Campus Helmond);
- > Speciale vmbo-opleidingen zoals de paardenklas zijn leerlijnen die goed aansluiten op verwante mbo-opleidingen;
- > Er wordt gepraat over doorlopende leerlijnen voor bepaalde avo-vakken zoals Nederlands, rekenen en burgerschap. Hoe kan de stof van vmbo en mbo beter op elkaar worden aangesloten?;
- > Behalve op curriculum (inhoudelijke aansluiting) is een didactische aansluiting mogelijk, bijvoorbeeld door op het vmbo voor te bereiden op zelfstandig werken;
- > De regeling Samenwerking vo-bve is in 2006 opgezet om leerlingen die school zonder diploma dreigen te verlaten uit te besteden aan een andere school en maatwerk te bieden;
- > Verbinding op zorg, denk aan doorgeven van (delen van) zorgdossiers; Passend onderwijs wil bijvoorbeeld ‘doorlopende zorglijnen’ arrangeren;
- > Bestuurlijke samenwerking, een feit bij aoc’s;
- > Administratief voor zover mogelijk, vaak is de verschillende wijze van verantwoording voor beide onderwijssoorten belemmerend;
- > Organisatorisch-logistiek: binnen een schoolgebouw, een unilocatie, worden bijvoorbeeld op ict-gebied of kantinebeheer dingen geregeld;
- > In werving, voorlichting en loopbaanbegeleiding, bijvoorbeeld van decanen of met mbo’ers die voorlichting geven op het vmbo (praktische sectororiëntatie);
- > Onderwijsprojecten waarbij mbo’ers en vmbo’ers samenwerken; een voorbeeld is de leerlijn voor Animal Business, een Kigo-project;
- > Op personeelsbeleid, groene vmbo-docenten vallen net als hun mbo-collega’s binnen het aoc onder de cao bve.

vmbo gaan leerlingen naar verschillende aoc’s en roc’s. “Dat maakt de samenwerking tussen vmbo en mbo per definitie niet exclusief: op welke mbo-instellingen moet het vmbo zich richten en op welke vmbo’s het mbo?”

De doorstroom vmbo-mbo beperken tot verwante doorstroom, zoals in veel doorlopende leerlijnen gebeurt, is volgens haar niet realistisch. “Dat doet tekort aan de leerlingen die het echt niet weten. Relaties tussen vmbo en mbo meer exclusief maken is, gelet op de vrijheid van onderwijs, ook geen haalbare kaart.”

“Op dit moment wordt ingezet op het verbeteren en intensiveren van loopbaanoriëntatie op het vmbo en het mbo”, vervolgt ze. “Dat lijkt me erg verstandig. Ook het inrichten van mbo-opleidingen in een trechtervorm – breed beginnen en geleidelijk specifiekere worden – kan helpen. Net als het stimuleren van bredere vmbo-mbo-verbanden op regionaal niveau.” ■

Kijk voor links op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 11.